

ST. — NO. 1634. Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879 CHICAGO, ILL., 4. JANUARJA (January 4), 1939.

Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. LETO—VOL. XXXIV.

Pregled razmer in dogodkov v minulem letu

VSE DEŽELE V BLAZNI OBOROŽEVALNI
TEKMI, KI NIŽA ZIVLJENSKI STANDARD
IN TIRA VSA LJUDSTVA V KATASTROFO

PREGLED dogodkov skozi preteklo leto za civilizacijo ni razveseljiv. Sploh je bilo leto 1938 eno najtemnejših v vojni dobi.

Mussolinijeva Italija je nadaljevala skozi vse leto s klatom španskega ljudstva.

Japonska je zavojevala velik del Kitajske, pred vsem vse močno obrežje ob morju in vse njene plovne reke. Nad milijon Kitajev je bilo ubitih. Beda med civilnim prebivalstvom. Postana in porušena mesta.

Razkosanje Čehoslovaške. Uničenje zadnje demokratične trizave v centralni Evropi. Slovaška postala "svobodna", avtomoma in fašistična. Komunistična stranka na Slovaškem razpuščena. Koncem decembra bila prepovedana tudi na češkem. Social-demokratična stranka se pod pritiskom razmer ločila od internacionalne. Bila reorganizirana skupno z Beneševim narodno socialistično stranko v narodno unijo delovnega ljudstva. Vladava v Pragi se asimilira željam Berlina. Svoboda tiska na češkem upravljena. Češka industrija iztrijena. Politični begunci vratiti v Nemčijo, kjer jim rablji sekajo glave, ali pa jih poslušajo v koncentracijske mučilnice. Židje na češkem izvrivani in vskrbih za bodočnost. Bivši predsednik Beneš postal prostovoljni politični begunc. Dobil službo na vsečilišču v Ameriki. Masaryk sin, ki je bil poslanik češke republike v Londonu, je bil za obnovitev češke demokracije med čehi v Zed. držav. Češi bili brez varstva. Obrnili so se za zaščito k Hitlerju. Hitler Poljakom zagodil s podporo Rusinom na Poljskem, ki hočejo avtonomijo. Nemška manjšina na Poljskem pripravljena ponoviti sudetsko dejanje, čim dobi iz Berlina navodno. Gdansko, ki ga je dobila Poljska za svoje pristanišče pod pravo lige narodov, postalo nacijsko v vsakem oziru, razen, da je še pripravljeno Nemčiji. Nezadovoljnost na Poljskem več. Režim vlada z dekreti, ki jih uveljavlja oborožena sila. Združenje na Poljskem težak problem. Jih je baje kake tri milijone. Veliko med njimi je beguncev iz Nemčije, Gdanskega. Slovenske in Avstrije.

Poljska planila po čehoslovaški takoj ko jo je zagrabil vrat Hitler, in ji iztrgala bogati premogovniški revir Tešin. Veliko ubitih. Češki delavci izgnani. Spopadi ob meji dnevnih dogodkov. Češi bili brez varstva. Obrnili so se za zaščito k Hitlerju. Hitler Poljakom zagodil s podporo Rusinom na Poljskem, ki hočejo avtonomijo. Nemška manjšina na Poljskem pripravljena ponoviti sudetsko dejanje, čim dobi iz Berlina navodno. Gdansko, ki ga je dobila Poljska za svoje pristanišče pod pravo lige narodov, postalo nacijsko v vsakem oziru, razen, da je še pripravljeno Nemčiji. Nezadovoljnost na Poljskem več. Režim vlada z dekreti, ki jih uveljavlja oborožena sila. Združenje na Poljskem težak problem. Jih je baje kake tri milijone. Veliko med njimi je beguncev iz Nemčije, Gdanskega. Slovenske in Avstrije.

Madžarska dobila nazaj precejšen del čehoslovaške. Slovaki, ki so prišli pod njeno vlado, so se ponekod uprli. Ogrski orožniki so jih ukrutili s svinčenkami. Slovaki so zahtevali le službo božja v cerkvi v svojem jeziku, namesto in madžarskem. Katoliška cerkev povod v Evropi uporabljena za pripomoček režimov. Vatikan proti temu brez moči, ker je svoj cerkveni organizem sam dal na razpolago diktatorjem. Jugoslavija bila lani v tajnih pogajanjih z Italijo, da prepusti Madžarski nekaj teme, v zameno pa bi jih dala Italija mesto Zader v Dalmaciji. Zader je za Mussolinijevu "cesarstvo" brez hasna, ker je nje-

(Nadaljevanje na 2. strani.)

TOM MOONEY PRIDE NA PROSTO

Dvaindvajset let je že Thom Mooney izrablja, kakor je služil po nedolžnem za zločin, ki ga ni izvršil. Od Mooneyja samega je odvisno, da koncem konca povrne, kje in kaj je, kakor je povidal Eugene V. Debs, ko so ga izpustili iz ječe in mu naročili, da naj ne "vnovči" (kapitalizmu) svoje "notoritete".

Novi guverner države California Culbert L. Olson je obljubil oprostiti Mooneya čim bo izvoljen. Možno je, da to izvrši še dne, kajti on je prevzel guvernerski urad 1. januarja.

Mooney nadlegujejo v svoj prid — v očigled njegove osvoboditev — razne "free lance" predavateljske agencije in komunistična stranka pod svojimi raznimi označbami. Obe skupini mu ponujata tisočake za predavateljsko turo, vsaka seveda pod pogojem, če je bo vrnil le za eno ali drugo, ne pa da bi se udnjal večim hkrati.

Mooney odgovarja, da bo predaval in to le pod pokroviteljstvom delavskih organizacij, in samo s strašico, pomagati k slogi delavstva, toda ne na temeljih prošlosti, nego bodočnosti. Njegovi kritiki trdijo, da je že v naprej oddan Browderju, drugi njegovi očnjevlci pa menijo, da bo prav tako po nedolžnem služil komunistični propagandi, ki ga

NOVI KONGRES BREZ KORISTNIH SMERNIC

NAŠE GLASILO V SVOJEM 34. LETU

S to številko stopa "Proletarec" v štiri in trideseto leta svoje pestre, častne zgodovine.

Veliko ljudi, ki so pisali vanj, ki so mu stali ob strani in ki so se borili v njegovih vrstah proti sovražnikom kjer koli so bili, danes ni več med živimi. Več sto izpeljalo najboljših pristašev naših, kih jih siri "Proletarec", je že med pokojniki. Pogremo jih, kajti večinoma so za naše gibanje in njegovo glasilo nenadomestljivi.

Potrebno je, da delamo ostali toliko bolj, da se vrzeli ne bodo pozale, ali postale celo opasne obstoju "Proletarca".

Že to, da izhaja ta list toliko dobo, je uspeh, ki ima v zgodovini ameriškega delarskega časopisa zelo redke primere. Med Jugoslovani nobene.

Ponosni smo na uspehe sodrugov, ki so stali "Proletarci" ob strani, ko se je boril za obstanek in za delavske pravice prva leta, in na vse one, ki so vztrajali v njegovih bojih poznejša leta. Dajmo jim priznanje z nadaljevanjem njihovega dela.

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

V Nemčijo je bilo poslanih 30.000 italijanskih težakov za delo na cestah, ker ni "zadost" domačih delavcev.

V Chicagu je bilo lani ubitih v avtih nezgodah 915 ljudi, med njimi 619 pešcev, ki so bili povozeni.

Katoliški duhovnik Alois Hanning v Avstriji je bil kaznovan, ker je krstil "izpreobrnjene" Zide za denar. Misleč, da njihova usoda ne bo tako kruta, je mnogo židov prestopilo v katoliško cerkev. Omenjeni duhovnik je računal vsakemu za izpreobrnitv in za krstitev.

Zidje, ki morajo bežati iz Nemčije, češke in Slovaške, nimajo kam. Poljska, baltiške in škandinavske dežele so jih sprejeli le nekaj deset tisoč, ostalim pa so zaprle meje. Nemška vlada zahteva, naj si pol milijona židov čim prej najde novi dom, kajti v tretjem rajhu zanje ni več prilik za preživljvanje.

Odilo Globočnik, ki je načelnik nacijske organizacije duhovnega okraja, je dejal v intervjuju, da je 52.000 avstrijskih katoličanov izstopilo iz cerkve, ker obsojajo protinacijski boj kardinala Innitzerja in vatikanca. O bivšem avstrijskem kanclerju Sušniku pa po ročajo, da je zbolel, ker njegovi živeci niso mogli več prestatati stroge nacijske policисke kontrole.

Na Dunaju je bilo arretiranih 22 oseb, ker so planirale raznino. Pravi, da bodo ruvariske sile iz unije kmalu iztrebljene. (Nadaljevanje na 3. strani.)

Slabo za Hitlerja in Mussolinija

Nekje na aveniji Michigan v Chicagu je salon umetnin. Pravzaprav jih je mnogo. V enemu teh sta bili razstavljeni portreti Hitlerja in Mussolinija. Nekdo, ki ju nima rad, je razbil okno in baje celo z nožem razrezal nedolžna portreta. Dobro za Mussolinija in Hitlerja, da ju ni dotični zalotil živa. Z uničenjem njunih portretov je njima napravil le reklamo. A je misil, da protestira.

Francoska socialistična stranka v novi orientaciji

Socialistične stranke so bile tradicionalno pacifistične. Darsiravno se ta tradicija med vojno ni izkazala za trdno, so vendar tudi pozneje vztrajale na načelu, da je treba oboroževanje pobijati in glasovati proti vsakemu izdatku za militarnem.

Fašizem v Italiji in v Nemčiji jih je primoraliti s starego, dasi se socialisti dobro zavedajo, da so na slabšem koncu v vsakem slučaju. Namreč, če naprimjer v Franciji in v Angliji podpirajo oboroževanje, ne bo to NJIHOVA oborožena sila, ampak jo lahko vladajoči sloj obrne PROTI NJIM. Ako pa po nedolžnem služil komunistični propagandi, ki ga

stavijo ti deželi fašistični invazijsi Nemčije in Italije. Te noči nihče v Franciji in nihče v Angliji. Zato sta delavski stranki obeh deželi priznali, da je pravljeno na tako možnost potrebnou, in to pomeni odobriti oboroževanje.

Francoska socialistična stranka ga je na svojem kongresu koncem decembra v Parizu utrdila, dasi se socialisti dobro zavedajo, da so na slabšem koncu v vsakem slučaju. Namreč, če naprimjer v Franciji in v Angliji podpirajo oboroževanje, da se ne izplača mižati pred resnico. Kakorkoli so socialisti proti oboroževanju, morajo tudi razumeti, da se je mogoče zoper silo boriti samo S SILO, ne pa s pacifističnimi resolucijami, ki jih nemški in italijan-

ski vojak in drugi podaniki Hitlerja in Mussolinija sploh čitati ne smejo.

Socialistična stranka Francije propagira fronto demokratičnih držav, da se ubranijo fašistične nevarnosti vnotraj in zunaj. V ta namen so francoski socialisti tudi za ohranitev zvezne med Francijo in sovjetsko Unijo.

Večinska struja pod vodstvom Leon Bluma je dobila na tem zgodovinskem kongresu socialistične stranke 4,820 glasov, ki so pacifistična struja, ki je v bistvu odobrila monarkijo, 2,837 glasov, ki so bili oddani proti resoluciji večine in tem za staro pacifistično tak-

KAKO SO NEKOČ NASTAJALI "SVETNIKI"

V Soopink Oaku v državi Tennessee je 1. januarja umrl 46-letni Jackson Whitlow na posledicah posta. Ameriški časopis je prvič poročalo o njemu leta 1937, ko se je "na ukaz Boga" postal 52 dni. Ne sorodniki, ne zdravniki ga niso mogli pridobiti, da bi prelomili "božje naročilo". Po 52 dneh pa mu je "Gospod z nebes" sam naročil, da je posta zadost. V letu 1938 je spet pričel s posti, ki pa so bili kratkotrajni, vendar pa je mož vsled njih zelo slab. Koncem decembra je spet začul glas božji k postni pokori. Nato mu je Bog še sporocil, da se naj preseli v duplino, kakršnih je mnogo v onih krajinah. Preminil je, ker telo vsled izstradanja ni imelo nikake odporne sile več. Vzvratni domačini smatrajo, da je Whitlow svetnik. V "starih časih" bi tista duplina postala božja pot, zgradili bi pri nji cerkev in samostan, godili bi se čudeži in sveti Whitlow bi prišel v praktiko.

Znižanje smrtnih nesreč

Statistični biro zavarovalnice Metropolitan je ugotovil, da je bilo lani v Zed. državah okrog 11.000 manj smrtnih nesreč nego leta poprej.

Izgube Japoncev in Kitajcev

Poročilo japonske vojne uprave navaja, da je bilo na Kitajskem do 30. nov. ubitih v vojni ali pa umrlo vsled drugih vzrokov 47.138 japonskih vojakov, dočim so japonske čete pokopale na bojiščih 823.300 kitajskih vojakov. Kolikor je onih ubitih Kitajcev, ki so jih kitajski čete same pokopalne, ni znano. A menijo, da je tudi njihovo število tako visoko. Topovi imajo torej na kitajskih bojiščih sijajno žetev.

Homer Martin o uniji UAW

Predsednik unije avtih delavcev Homer Martin je nedavno izjavil, da jih je izmed 400.000 članov 90 odstotkov nasprotnih komunistom in fašistom. Pravi, da bodo ruvariske sile iz unije kmalu iztrebljene.

Liechtenstein noče židov

Mala kneževina Liechtenstein med Nemčijo in Švicico, ki ima okrog 10.000 prebivalcev, je koncem prošloga leta tudi začela z akcijo za izgon židov. Židje, ki so živeli v nji pred svetovno vojno, smejo ostati drugim pa je ukazano, da se morajo izseliti.

OBE ZBORNICI PRED VSEM ZA ŠČITENJE IZKORIŠČANJA

OPOZICIJA PROTI PREDSEDNIKU POOSTRENA.— KAMPAJNA ZA ODPRAVO RELIFNIH AKCIJ IN ZAKONOV, KI SO V PRID LJUDSTVA

Novi zvezni kongres je prvič torek 2. januarja pričel s zasedanjem. To je zbornica, kateri ni treba reči "ja", kakor mora nemška in druge v diktatorskih deželah. Ameriški kongres ima resnično zakonodajno moč. Razpolaga z viri bogastev, kakršnih nima v toliki običiji nobena druga dežela. Torej je njegova naloga služiti ljudstvu, a v praksi ga kontrolirajo privatni interesi.

Kajti tudi obe stranki (demokratična in republikanska) sta zasedanjem. To je zbornica, kateri ni treba reči "ja", kakor mora nemška in druge v diktatorskih deželah. Ameriški kongres ima resnično zakonodajno moč. Razpolaga z viri bogastev, kakršnih nima v toliki običiji nobena druga dežela. Torej je njegova naloga služiti ljudstvu, a v praksi ga kontrolirajo privatni interesi.

Zoper "new deal"

Novi ali šestinsedemdeseti kongres obeta Rooseveltovemu "new dealu" še bolj nagajati kakor prejšnji. Demokratična stranka ima v njemu še zmenjeno večino, toda večina demokratičnih kongresnikov je proti "socializmu". eksperimentom Rooseveltove administracije in nasprotoma njegovemu "radikalizmu". Ze s prejšnjim kongresom je imel Roosevelt težave. Le po dolgih cincancijih in debatah je bil sprejet kak njegov načrt v zakon, a še tega so mu v kongresnih odselkih toliko spremenili, da so mu vzel pravo vrednost.

V sedanjem kongresu se reakcionarji nadeljajo velike večine, kajti pri zadnjih kongresih so volitvih novembra lanskot so v marsikatem okraju zmagali kandidati "uradne" opozicije (republikanci), ali pa nazadnjaški demokrati, ki nimajo za reševanje socialnih problemov nikakega smisla. Privatni profit jim je največja svetlost, zato smatrajo vladne elektrarne, ki so bile zgrajene pri novih vodnih napravah tekom sedanje "gospodarske depresije" za kršitev ustave in enako vse druge take vladne naprave, ki konkurirajo privatnemu biznisu.

Za stare razmere

Velika večina poslancev je v 76. kongresu za službovane kapitalistični interesom v prvi vrsti, in enake večine so bile v vseh prejšnjih kongresih. (Nadaljevanje na 5. strani.)

BREZPOSELNOST— ODPRAVLJENA

Francija je razveljavila postavo o skrajšanju delavnik, ki je določal maksimalni 40-urnik na teden. Municipalka industrij potrebuje od delavcev daljše delovne ure.

Nemška vlada je razveljavila zakon za osemurnik in izdala naredbo, ki legalizira 10-

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75, za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu, najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor..... Frank Zaitz,
Business Manager..... Charles Pogorelec,
Asst. Editor and Asst. Business Manager..... Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Pričetek novih računov

Korporacije, organizacije in posamezniki pričenljajo z novim letom nove račune. Bilo bi dobro tudi za ameriško delavstvo, če bi likvidiralo svoje hibe in pričelo z novimi računi tako, da bili njemu v prid.

Predvsem je ameriškemu delavstvu potrebna močna, enotna DELAVSKA stranka s socialističnim programom. John L. Lewis smatra, da je nujno, da lahko nadaljujemo v politiki po potih starega Gompersa, ki je učil, da naj glasujemo za one kandidate kapitalističnih strank, ki so "prijetljivi" delavstvu.

A. F. of L. pod vodstvom Wm. Greena nadaljuje Gompersovo "politično" takstiko. To ni toliko čudno, niti ne nerazumljivo.

Težko pa je zapopasti, čemu hoče vztrajati pri enaki takstiki tudi takozvana delavska progresivna nestranska liga, ki jo vodi načelnik CIO John L. Lewis. Kajti kdor zagovarja že tisočkrat diskreditirano "delavsko" in "nestransko" politiko, ni in ne more biti progresiv, pa če se stokrat odene s tako označbo.

V Zed. državah je dovolj zavednih delavcev in drugih resnično napredno mislečih ljudi, ki bi lahko SKUPNO tvorili MONGOCNO stranko. Socialisti so zdaj skor vi neorganizirani. V drugih delavskih-farmarskih strankah, pred vsemi v Minnesoti in v Wisconsinu, pa je nastala poparjenost radi zadnjih volilnih porazov, in vsed notranjih bojev, ki so nastali v njih vsled usiljev, kakršni niso naprednimi delavci in farmarji v nikakro korist.

Socialistično stranko bo treba graditi zopet od kraja. V ta namen ji je potrebno vodstvo, ki bo kos tej nelahki nalogi. A mora biti izvršena v eni ali drugi obliki. Napredne delavskne struje in progresivne organizacije farmarjev ter srednjega razreda je treba spraviti skupaj, da se ENOTNO bore za svoje SKUPNE koriste. Kakor so orientirane danes, so drobci, brez zvezze med seboj, in mnogi teh drobcev se v resnicu bore za interes, ki nimajo s koristmi ameriških delavcev NICESAR SKUPNEGA. Boj za izboljšanje živilenskih razmer ameriškega delavstva dobi svoj zamah, ko se delavstvo v ta namen organizira, in s tem neha služiti interesom "delavskih priateljev" v kapitalističnih strankah.

Junaštvo igralk, ki ni bilo nagradeno

Florence Lawrence je bila nekoč filmska zvezda. Karijera se je končala v filmskem požaru. Igra je predstavljala požar. Bil je resničen. Ona bi se bila iz gorečih filmskih hiš lahko rešila, toda plameni so zajeli njenega junaka. To vlogo je imel Matt Moore. Otela ga je, toda ogenj je obema povzročil težke opeklne po obrazu in životu in ju popačil. Igralki so dali potem v Hollywoodu razne prilike za zaslubek, toliko, da se je preživljala. Koncem decembra si je sama vzel življenje. Bila je starca 52 let in qd boja za obstanek si ni ničesar več obetaла. Smatrala je, da je najboljše, če gre na starost s filmske industrije mladih ljudi sami s poti. Malo je igralk, ki bi pokazale drzrost in pogum tudi v resničnem življenju, ne samo v vlogah, v katerih v resnicu ni zanje ne nevarnosti in ne drznosti. Glavno je, da znajo igrati in ustvariti pri gledalcih iluzijo, da je to, kar igrajo, resnično. Florence Lawrence pa je igrala resnično junaštvo in ker je bila pogumna in rešila človeka, je nehalo biti "zvezda".

Uspešna, dasi nevidna podkupljenost

Neveden človek: "Za boga, kako to, da veliki listi, ki jih kupujem vsak dan, ne vprašujejo za podporo?"

Nevedni pojasnjevalec: "Gospodarijo dobro, znajo, to je!"

Zena: — "Vidiš, delo si izgubil, ker si ponujal pred tovarno na to presneti časopis! Vidiš, tu je obvestilo!"

Deček: — Mene so olgoljubili pri tistem velikem listu za 18 centov. Vse so mi računalni, kar sem prejel zanj. So rekli, da zaradi stavke.

Mati: — Kakšne stavke?

Deček: — Sam ne vem, a pravijo, da je stavka. Veliko delavcev ne piše in ne dela v tiskarni, a druge varuje policeja. To mora neko plačati, sa mi rekli, ker varstvo za druge stane.

Sorodna "enotna fronta"

Bili so dnevi, ko je "father" Coughlin napadal newyorskega demokratskega kongresnika O'Connora, če, da podpira "menjalce v templju" in "komuniste". Ljudem so se tiste Coughlinove pridige dopadle. Bivši kongresnik O'Connor je zdaj Coughlinu eno zagodel s tem, da ga je prehitel z bojem: "proti komunizmu". Med njima je huda konkurenca radi tega, ki je še posebno ljuta zato, ker komunizem v tej deželi ni še v taki obliki, da bi si mogla Coughlin in O'Connor brusiti meče ob njemu.

Ne — socializem ni bankrotiral, pač pa kapitalistični sistem. Ker ljudstvo ni še zrelo ustvariti socializma, ima bedo in zmedo.

PROTI "TRETJI" STRANKI

Na sliki na lev je John L. Lewis, ki v imenu "delavske nestranske lige" izrajava časnikarskemu poročevalcu, da je proti delavski neodvisni politični akciji. Nadaljuje torej po isti poti kakov Wm. Green od AFL in pred njim pokojni Samuel Gompers. Progresivno to ni — ampak komunisti so vse temu poigrali za to vabilo proti samostojni delavski stranki in pravijo, da bodo podpirali Lewisovo akcijo za "praktično" politiko — to je, da bodo agitirali za kandidate na listah obič kapitalističnih strank, kakor so v zadnjini (novembervski) volilni kampanji. Za koristi delavcev in farmarjev v Zed. državah je tako, skrajno goljufiva oportunistična takтика, ki je slab. Socialistična stranka je proti nji podvrgla posebno virsno kampanjo, da volite uveri, kdo je in kdo ni "progresiven" med progresivci.

Po volitvah v Jugoslaviji

Spremembe v vladi. — Veliko opozicijskih strank, ki so si edine le v boju proti sedanjemu režimu

Notranja situacija je po volitvah v jugoslovansko skupščino, ki so se vrstile dne 11. decembra minulo leto, ostala v bistvu nespremenjena. Večina opozicijskih strank je šla v boj s "skupno" listo, toda na njej je vsaka struja imela v vedeni krajev svojega kandidata, namesto vse skupaj enega. Nove opozicijske liste je bil hrvatski narodni vodja dr. Maček. Imela je skupno nad tisoč kandidatov, ali v mnogih okrajih kar po tri, namesto po enega. Volilni zakon v Jugoslaviji tak sistem dovoljuje. Vsi glasovi, ki so bili oddani zanje, so seveda števi za opozicionalne. Vladna stranka je imela 745 kandidatov, fašistična lista pod vodstvom Ljotića pa 242.

Uradno poročilo pravi, da je dobila vladna lista 1.636.519 glasov, opozicija z nosilec liste dr. Mačekom 1.336.833, in Ljotićeva (fašistična) 30.310 glasov. Na podlagi jugoslovanskega volilnega zakona odpade na listo, ki dobi večino, ali relativno večino glasov, tri petine poslanstev. Potem takem jih ima vladna stranka 300, vse druge opozicijske skupine (na Mačkov listi) pa samo 70. Socialistični kandidati v Sloveniji so dobili tisoče glasov, a nihče dovolj za izvolitev.

Značilno je, da so ameriški komunisti listi po volitvah v jugoslovansko skupščino pisali "velikem porazu vlade". Glasove šteje oblast. Poskrbela je, da jih je zase zadost naštela. A bila je tudi toliko pravčna, da je prisnila Hrvatom, da so glasovali za Mačka. Tega dejstva ne bi mogla utačiti, če pa bi ga skušala, se bi diskreditirala med poročevalci tujezemškega časopisa.

Recimo pa, da bi bili komunisti v pravem. Kdo so struje, katere so tvorile opozicijsko listo? Na prvem mestu Hrvati pod vodstvom dr. Mačeka, ki imajo silčen gospodarski in socialni program, kakor vladna stranka pod vodstvom Stojadinovića. Torej kar se ljudskih koristi tiče, ne bi ljudstvo nujno pridobil, pa naj zmagajo Stojadinović ali Maček. Dalje: pod Mačkovo firmo je imela kandidate tudi napol fašistična struja generala Živkovića, ki je v vladu pokazala, da zna prav tako dobro izvajati fašistično diktaturo kakor Mussolini. "Proletarec" na primer je bil v Jugoslaviji prepovedan že pod Živkovićevim režimom. Dalje so imeli kandidate na listi opozicije takozvanji "Jutrovci" v Sloveniji, in z njimi vred socialisti, komunisti, klerikalni dissidenti itd.

Cemu taka mešanica? Zato, ker se po sedanjem volilnem sistemu v Jugoslaviji opozicija ni mogla opredeliti na separatenje liste, katere kandidati bi za-

PUEBLO, COLO.

Po dolgem času sem se pisala zopet lotil. Zato se bojim, da ne bi kakega kožla ustrelil. Če pa, naj čitatelji to moje opravijo upoštevajo.

Pribiram razne liste. Ičem v njih dopise iz "zapadne metropole". Zena mi je polagala po prihodu z dela dan za dnem časopise predme, kakor je v navadi pri meni.

"Kaj niti v Prosveti ni nujno, da tu?" Pogledam: na prvi strani novice — Hitler, Mussolini, Chamberlain, Daladier itd.

Obrnem drugo stran dnevnika: Zidanšek, Barbija, Valentincić, Jurca itd.

A iz Puebla nobenega glasu. Le v Proletarju sem koncem konca našel dopis tudi o naši naselbini.

Pa bom se jaz kaj načekal, sem si mislil.

Torej — zaposleni smo zelo, da se bogu usmilj, ampak ne v jeklarni. Kajti ta obratuje le kakih 40 odstotkov. Kar se je jeklarna tiče, imam jaz že dolgo dobitnice. Namreč od zadnjega aprila. Zivim pa vzlj temu.

Menda nekaj čez leto dni je tega, kar je tukajšnja slovenska zadružna prodajalna začela prenavljati svoje notranje prostore.

Ko hitro je bilo to dovršeno, je bilo treba garaze. Nato pa je z enako resnostjo nastalo vprašanje, kaj še lahko izvršimo in dosežemo. Nekaj nam še manjka, smo pravili drugi drugemu. Da, manjka nam pravega zbirališča za društva in klube. Direktorij zadruge se je o tem posvetoval.

Vrhni prostori, ki so veliki, zadružujejo za stanovanje ravnatelja zadruge, in ostali veiki prostori pa se lahko prenovev iz sob dvorano, morda dve, skupščino je bila seja društva in klubov.

Direktorij jim je predložil svoj načrt. Poslopje naj postane nova zadruga za Slovenski narodni dom. Načrt je bil z veseljem sprejet in društvo so se obvezala kupiti delnice, vso po svoji finančni moči. Zmagalo je na celih črtih načela "v slogu je moč".

Slovenski narodni dom je dozadružen. Tako imajo tukajšnje slovenske organizacije svoje svetische.

Otvorjeno bo s slovensko prireditvijo. Kadaj, tegi to pismi se ne vem, ker je treba urediti se nekaj podrobnosti glede opreme, posebno glede zastora na odru.

V načrtu imamo takšnega, da bo eno najlepših v tem mestu, izvzemši seveda zastorov v gledališčih. Kulis bomo imeli štiri zbirališča ali "sete", da dramski režiserji za scenerijo ne bodo v zadregi. Dosej nismo imeli te ugodnosti. Dvorani sta dve. V veliki bodo predstave, koncerti, shodi in veselje. V malih pa bodo seje društve, klubov in njihovih odborov. Točilnica je urejena tako, da gostje v nji ne bodo motili onih, ki bi v dvorani poslušali igralce, pevce ali kak drug program.

Slovenski narodni dom je dozadružen. Tako imajo tukajšnje slovenske organizacije svoje svetische.

Otvorjeno bo s slovensko prireditvijo. Kadaj, tegi to pismi se ne vem, ker je treba urediti se nekaj podrobnosti glede opreme, posebno glede zastora na odru.

V polni meri. Imeli smo sicer akcijo za zgraditev svojega doma že mnogokrat, a vselej so nastale zapreke in je bila ideja potisnjena na stran, oziroma akcija odložena na ugodnejšo priliko.

To priloznost je nam končno dala zadržana prodajalna, ki se je trudila uspevati skozi vso sedanjeno krizo in premagala vse težave.

Novi dom je prav tako na razpolago hrvatski in srbski naselbini, kakor slovenski. Od vseh treh skupin je odvisno, ali bo naša nova ustanova (SND) uspevala kakor želimo. Pomagamo k zmagovalju stroškov lahko vsi s tem, da smo odjemali in da postanemo delničarji. Ni treba čakati, da vas pride do osebno vprašati v hišo.

Priglasite se sami, kajti s tem boste se bolj pokazali svoj dobro voljo.

Ekonomska sistem, sloneč na načelu izkoriscanja za privredni profit, povsed iz tira. Med posedujočimi strah pred "komunizmom". Posledica tega strahu je rast rešilne bilke-fašizma. In posledica fašizma se večja negotovost, vojne in kaos.

Ekonomska sistem, sloneč na načelu izkoriscanja za privredni profit, povsed iz tira. Med posedujočimi strah pred "komunizmom". Posledica tega strahu je rast rešilne bilke-fašizma. In posledica fašizma se večja negotovost, vojne in kaos.

Na otvorenih slavnosti bomo imeli zanimiv spored, ki bo sporoden v listih čim bodo priprave za danovre. Opozorjam pa naše občinstvo tu in v sosednjih krajih, da naj gotovo pride na to slavlje, kajti to bo naše skupno praznovanje uspeha skupnega dela.

Frank Boltezar.

Pregled razmer in dogodkov v minulem letu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

rojih 20,000 prebivalcev odvisnih od italijanske pomočne akcije za preživljivanje. Naj to breme prevzame Jugoslavija. Ako se sporazum izvrši, bo morala jamčiti, da Zader ostane italijanski po jeziku, in dati Italiji gospodarske koncesije. Ako ne — bo dal Rim enako podporo hrvatskim separatistom, kakor jo je dal skupno z Berlinom Slovakinom in pripomogel demoralizirati čehoslovaško demokratično republiko. Stojadinovič je Italiji vsled tega že v marsičem ustregel.

V Rusiji se nadaljuje čistka. Zgradila si je ogromno industrijo, toda ker je nova, se bori z ovirami v produkciji na vseh koncih in krajih. Njena naloga je temovati z veliko boljševito razvoj, že staro nemško industrijo. Zato se morajo tudi delavci v USSR naganjati na vse pretege in popuščati v že pridobljenih življenih ugodnostih. Obljubljena demokracija je v sovjetski Uniji še zmerom le obljubljena. Vlada v Moskvi se opravljajo, da je treba sile vsega prebivalstva disciplinirano voditi v prid priprav za obrambo proti Japonski in Nemčiji. Ukraina, cilj

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

XII.

Ljubljana ima v svojem trgovskem delu štiri hotele in enega v Tivoli. Ko sem jih videl prvič, so se mi zdeli impozantna poslopja. Zdaj pa kaj-pada skromni — dasi so vsi novi, ali pa prenovljeni, razen hotela Union. Sem se pač privadol večjih mest, nego je prestolnica slovenskega naroda. Vzlic temu bi človek pričakoval v Ljubljani vseeno kak močnejši hotel, čeprav ne za slovenske Amerikance. Na primer, Zagreb ima mnogo hotelov. Najmodernejši med njimi se lahko v razkošju in poslužbi kosa z najboljšimi hoteli v Parizu, New Yorku, ali kjerkoli. Ima več sob nego vsi ljubljanski hoteli skupaj. Tako so mi trdili Hrvati v Zagrebu, a v Ljubljani so mi na to namig-nili, da vsakdo "svojo malho hvali".

V resnici ima Zagreb hotele, ki so moderni v vsakem oziru. Ljubljana pa je tudi s hoteli, kakor s štacunami, zelo "staroverska".

Prvi moderni hotel novejše dobe (tudi stari so bili moderni, ko so jih zgradili pred kakim stoletjem) je dobila Ljubljana okrog 1903. Omogočila ga je s svojim posojilom Ljudska posojilnica, kateri je načrteval tedanjii vodja slovenske ljudske (prej katoliško narodne) stranke dr. Ivan Sušteršič. Sušteršiču so rekli one dni tudi "tomaževa žlindra". To je bilo umetno gnojilo, ki ga je pro-dajala katoliška slovenska go-spodarska zveza. Liberalci so ji v oni dobi imenito konkurirali s Kranjsko kmetijsko družbo. Obe sta prodajali umetna gnojila. Ako je liberalec našel tako dozdevno ali resnično hibro pri klerikalcih, jo je enostavno vrgel na dr. Sušteršiča. In klerikalci na Hribarja in Tavčarja.

Ko so začeli prihajati tuji v Ljubljano po trgovskih in drugih opravkih v večjem števju, so imeli težkoče s prenočišči. Pri starem "Slonu" ali "lefantu", in pri Maliču, je bilo sicer precej sob, a nezračne, temne in skrajno neprikupe. Ko so se nemški listi začeli nor-čevati, da mora tuječ v Ljubljani prenočevati v navadni gostilni, če pride pol ure prepo-zno v mesto, se je uprava Ljudske posojilnice domisnila, da lahko ona financira zgraditev hotela. Na celo te akcije je stopeil dr. Sušteršič in Ljubljana je dobila prvi moderni hotel z mednarodnim imenom 'Union'. Tako je slovenski kapital pokazal Nemcem, da je sposoben zgraditi hotel, ki je vreden te-ga imena. Nemci so se smehljali. Otvoritev hotela Union je bila za Ljubljano zgodovinski dogodek. Uprava mu je najela za ravnatelja Slovenca, kakor se je spodobilo. Ko pa se je bližal konec leta, je Ljudska posojilnica izprevidela, da se ji hotel Union ne izplačuje. V njeni upravi so razpravljali o vzkoru. Ugotovili so, da ne-sposobnost ravnatelja. "Treba najeti Nemca," so rekli. "Sposobnih Slovencev za taka dela nimamo." in so najeli Nemca z Dunajem.

Posebnost hotela Union je bila dvorana. Res moderna dvorana za Ljubljano, kakor je bila pred 35 leti. Zdaj je v nji kino. Predvajajo nemške, fran-

ske in ameriške filme. Včasi so bili v veliki dvorani hotela Union impozantni katoliški shodi. Zdaj jih imajo klerikalci rajše na Brezjah, ali pa na prostem, če se vrše v Ljubljani. Niti jim niso shodi bogove koliko potrebeni, ker jih opozicija ne smi imeti. Vsa je takih, da bi za opozicijo kaj pomenili.

Ta "veleevropski" hotel ima 87 sob s 110 posteljami in 11 kopalnimi banji. Kje so te banje, ne vem. Vprašala sva večkrat za sobo z banjo, a je ni bilo nobene ved na razpolago. In to času, ko se mi je zdelelo, da je v Ljubljani prav malo tujcev, namreč več tednov po katoliškem mednarodnem mladinskem kongresu.

Največji hotel v Ljubljani je zdaj Mikličev nasproti glavnega kolodvora. Imenuje ga "Metropol".

Ima 120 sob s 150 posteljami in 16 banji.

Ako prideš pravočasno, imaš lahko tudi kopelj, drugače pa moraš čakati gotove ure do naslednjega dopoldneva, čeprav imaš banjo v sobi. Najbolj znan in najbolj star ljubljanski hotel je "Slon".

Po zgraditvi "Uniona" mu je ugled padel. Predlanskem so ga polovico ob bivši Dunajski (zdaj Tyršovi) cesti podrli in grade novega. Stavba, kakih pet ali sedem nadstropij, se dviga silno počasi. Delavci pri WPA delajo naravnost z nagleico v primeri z onimi na novih stavbah v Ljubljani. Stari "Slon" je imel 35 sob s 45 posteljami, toda nobene banje. Imel pa je, in ima še, javno kopalje, ki se ga poslužuje mno-ko Ljubljanačev. V novem de lu hotela pa so tudi banje. Strukljev hotel ima 40 sob s 51 posteljami in dve banji. Za silo reje že nekako gre. Najlepši prostor ima hotel Bellevue. Sob ima malo — samo 15 in dve banji, toda pred njim je velik, modern vrt, s krasnim razgledom po Ljubljani. Razgled z njega po mestu in okolicu je lep posebno zvečer. Poleg teh petih hotelov ima Ljubljana tudi veliko gostilni — a še to nekam capljajoče za drugimi evropskimi mest.

Napitnine so seveda tudi v Ljubljani v modi. In to že od nekdaj. V boljših restavracijah, in v hotelih še posebno, jih kar zaračunajo. Deset odstotkov je napitnina. Ali deset centov na dolar. Malo! Mnogi dobrohotni gostje dajo k tej še dodatno napitnino; ki jo vse katerim je poklonjena, sprejmejo smehljaje z ljubljanskim "klanjam se".

Ponekod napitnina v računu ni vsteta. Treba jo je torej plačati posebej, če ni človek preveč "green", da bi se kar brez nje poslovil. Nekaterim ameriškim rojakom se to primeri, takim namreč, ki tudi v Zed. državah niso bili nikjer razen v "boarding-hovzih" ali pa v bližnji grški restavraciji.

Pri Šestici nasproti "nebotičniku" sva z Angelo parkrat položila napitnino na mizo predno je glavni natakar prišel po vstopu, ki smo mu jo dolgovala za obed. Vzel je tudi napitnino in jo spravil v žep. V drugič sveta čakala, da je odšel, pa sva jo dala natakarici. V tretji sveta hotela napraviti isto. Ali glavni natakar, ki je v taki restavraciji velik gospod in napravljen kakor ženin, je opazil najino namero že prejšnji večer. Vzel je denar, se odstranil, in ko sva med tem midva polnila napitnino za natakarico, ki je nama servirala, je takoj prišel zraven ter jo pobral. Skoro sem se razjezil. Pa je dejal: "Gospod, meni polovico, nji polovico, tako gre ta stvar. In potem jo bova delila še z drugimi, ki delajo pri nas."

Napitnina je v Evropi neiz-bežno zlo. In tudi v Ameriki. Kdor je ne plača, ga preklinja — sicer potihoma — a na-

sabu zadosti "valute". Povprečno dober obed se v teh krajinah dobi za kakih 50 do 75c. Namreč s prikuhami, kruhom in masлом. Skromen človek se v njih lahko naje tudi za kakih 20c ameriške valute.

Kruh je treba plačati vsak kos posebej. Prvovrstni beef-steak se dobi v Ljubljani za okrog 32c ameriške veljave. Gužla za 8c, v cenem gostilnah pa tudi za 4c. Seveda ni nič prida, a želodec se le napolni z njim. Kdor je razvajen, dobi v Ljubljani lahko hrano kakršno hoče, ako plača zanjo. Nekateri Američani, ki se radi postavljajo, gredo v najcenejše gostilne, a zahtevajo hrano, ki bi jo dobili le v boljših restavracijah. Pa se nato zgrajajo nad nekrivimi natakaricami in zabavljajo čez "ubogo staro kontro". K sreči poznajo skorvi taki slovenski Američani tuji v gostilno pri Figovecu, kjer je hrane (poceni in drage) na izberi, a gostilna pa izgleda kmečka da kaj, četudi je v sredi moderne Ljubljane. Pravijo, da je ne bodo nikoli podrli — bo za spomin na stare čase.

Gostilna "Pri starem Tišerju", ki je bila nekoč poslednja gostilna v Ameriko odhajajočih rojakov, še stoji, a nekdanje živnosti ni več v nji. Prišlece, ki so se nekoč ustavljali v nji, pretrese zdaj mraz ob pogledu na ta pusti del Kolodvorske ulice. Se veliko drugih slovinj starih gostilni je odprtih, kakor nekoč. Gospodarji pa so novi, dasi tudi oni že postarani. Nekatere imajo dovolj stalnih gostov, druge pa pričakujejo slučajnih obiskovalcev. Dasi Ljubljanačani radi jedo in pijajo, imajo več kot tretjino preveč gostil. Ampak hiše so plačane, licenca gre z rodu do roda, pa se drže. Taka je Ljubljana, kar se gostilna tiče, bila in bo. Le restavracije in hoteli so se modernizirali — a še to nekam capljajoče za drugimi evropskimi mest.

Napitnine so seveda tudi v Ljubljani v modi. In to že od nekdaj. V boljših restavracijah, in v hotelih še posebno, jih kar zaračunajo. Deset od-

vadno tudi naravnost opomnijo, da jo pričakujejo. Pri nekem židovskem optiku v Ljubljani sem dal popraviti očala. Nič mi niso računali. Dal sem napitnino za onega, ki je delo izvršil. To se jim je zdelelo zelo vlijedno in pošteno.

(Dalje prihodnjič.)

KNJIŽEVNOST

"Spanški testament"

V založbi Prosvetne matice JSZ je izšla knjiga "Spanški testament", ki jo je spisal angleški žurnalist Arthur Koestler. V početku civilne vojne je bil poslan v Španijo, postal v Malagi potem ko so se vzel za fizični, bil aretin in obsojen v smrt. Njegovi prijatelji v Angliji in Franciji in pa protesti liberalnih ter delavskih organizacij so preprečili, da se ob sodišču ne oglašajo.

Barberton, O. — Mike Kopach še ni docela ozdravel od revmatizma, ki ga muči že preči časa, vendar je stopil malen ter dobil dve naročni.

Herminie, Pa. — Tone Zornik pridno razpečava koledar.

Naročil jih je še 50, zraven pa

priložil 7 naročen na list.

Bridgeport, O. — Klub "Naprej" št. 11 JSZ je prispeval \$20.00 od priredbe v korist tiskovnemu fondu Proletarca.

Strabane, Pa. — Jacob Pavčič je poslal še eno naročnino.

Moon Run, Pa. — Jennie Jerala je že razpečala 25 iztisov koledarja, naročila jih je še 10. Jennie je zvesta naslednika svojega sopoga pokojnega Michaela Jerala.

Cleveland, O. — Naš "večni popotnik" Jankovich je poslal sveto v oglase v koledarju in \$1 v tiskovni fond. Kot običajno, je bil tudi za ta letnik med prvimi. Razpečal je nad 100 iztisov koledarja.

Warren, O. — Jože Jež je poslal sveto \$2.90 tiskovnemu fondu Proletarca, ki jo je nabral med prijatelji in somišljenci lista ter naročil še dva koledarja.

Walsenburg, Colo. — Edward Tomšič je poslal nadaljnih \$13.00 podpore listu, ki so nabrali na sejah društva št. 299 SNPJ in 101 JSKJ Frank L. Tomšič. Tony Bergoč in on sam. Iskrena hvala nabiralcem in prispevateljem!

Chicago, III. — Tu za list zadnje čase ni bilo posebnih aktivnosti. Vzrok je menda to, ker so bili naši sodruži zapo-sleni s prodajo vstopnic za klubovo Silvestrovo zabavo. Jože Oblak je poslal 2, Mike Ladevich pa 4 naročnine.

Chisholm, Minn. — Frank Klun je obnovil svojo naročnino ter poslal denar za prodajo koledarjev, zraven pa priložil dolar podpore tiskovnemu fondu. Naročil je še 5 koledarjev. Pravi, da je koledar vreden mnogo več kot pa je njegova cena.

Ely, Minn. — John Teran je moral naročiti še nekaj koledarjev. Pravi, da je bila taka zahteva zanjo, da je moral ce-lo svojega prodati ter enega od oglasovalca.

Strabane, Pa. — John Zigman je poslal prispevke za Prosvetno matico dr. št. 138 SNPJ za 1939, zraven pa naročil še tri koledarjev. Pravi, da so jih dobiti v prilogu ("boljša polovica") pravi, da drugačenega še nikdar imel nisem) zopet prevzamem dolžnost kansaškega dopisovalca. V tem času se je nabralo precej materiala, in bo vzel čas.

Girard, O. — John Tancek je poslal dve naročni in \$1 v tiskovni sklad. Naši Girard-

V založbi Rand School Press v New Yorku je izšla pod gor-jim naslovom knjiga, ki jo je spisal James H. Maurer. Je to njegov življenjepis, ampak tudi več: "It Can be Done" je bogat prispevki k zgodovini socialističnega in unijškega gibanja v Zed. državah. James H. Maurer je bil dolgo predsednik pennsylvanske delavske federacije; dvakrat kandidat socialistične stranke za podpredsednika Zed. držav; član v obo-rini unj. soc. stranke in v raznih komisijah. Bil je tudi član delavske komisije za preiskovanje razmer v sovjetski Rusiji. V Readingu, Pa., kjer je največ deloval, je sijajno uveljavil svoje organizatorične sposobnosti. Maurer je v delavskem gibanju že 50 let. Tudi tisoč slovenskih delavcev ga pozna s shodov, na katerih jim je govoril. Maurer je v delavskih bojih veliko pretrpel in delal. Njegova knjiga je zrcalo ne samo njegovih aktivnosti, ampak kot že rečeno, slika unijškega in socialističnega gibanja v Zed. državah. Stane \$3. Dobri se jo pri Rand School Press, 7 E. 15th St., New York, N. Y.

"Mladinski list"

januarska številka vsebuje med drugim slednje spise: Za novo leto, pesem, Katka Zupančič; Rojstni dnevi velikih mož (ta članek je v angleščini); Francek v Solzni dolini (I. M.); The Dollies' Lullaby (poem by Mary Jugg); Revolucija v Čebelarki (I. M.); Andrew's Travel Talk (Andrew W. Furlan); The Pied Piper of Toyland (By Mary Jugg); Zgodbe muhe Brinke (Ivan Vuk). Poleg teh spisov vsebuje januarski "Mladinski list", ki ga izdaja SNPJ v Chicagu, mnogo dopisov, pesme in raznih kratkih člankov in črtic v slovenskem in angleškem jeziku. Naslov Mladinskega lista je 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

"Mladinski list"

januarska številka vsebuje med drugim slednje spise: Za novo leto, pesem, Katka Zupančič; Rojstni dnevi velikih mož (ta članek je v angleščini); Francek v Solzni dolini (I. M.); The Dollies' Lullaby (poem by Mary Jugg); Revolucija v Čebelarki (I. M.); Andrew's Travel Talk (Andrew W. Furlan); The Pied Piper of Toyland (By Mary Jugg); Zgodbe muhe Brinke (Ivan Vuk). Poleg teh spisov vsebuje januarski "Mladinski list", ki ga izdaja SNPJ v Chicagu, mnogo dopisov, pesme in raznih kratkih člankov in črtic v slovenskem in angleškem jeziku. Naslov Mladinskega lista je 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

"AGITATORJI NA DELU"

Vse naročnine, ki jih pošiljajo naši agitatorji, ki so štele na bazi polletnih naročnin. Nameč agitator, ki pošilje eno celetno, je zabeležen v tem seznamu z dvema polletnima.

Jennie Dagarin, Cleveland, O. 33%

Anton Zornik, Herminie, Pa. 9

Frank Zaitz, Chicago, Ill. 7

Jacob Rožič, Milwaukee, Wis. 5

Jacob Pavčič, Strabane, Pa. 5

Mike Kopach, Barberton, O. 4

Mike Ladevich, Chicago, Ill. 4

Joseph Lever, Cleveland, O. 4

Joseph Sny, Bridgeport, O. 4

Frank Stih, Sheboygan, Wis. 4

Anton Orozen, Sugartown, N. Mex. 4

John Bozich, Cleveland, O. 4

Joe Oblak, Chicago, Ill. 4

Jennie Jerala, Crafton, Pa. 2

K. Erzoňík, Red Lodge, Mont. 2

John Goricki, Springfield, Ill. 2

• KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE •

KOMENTARJI

S. M. Loyen piše v "Radničkem Glasniku" o velikanskem uspehu vseslovenskega kongresa, ki se je vršil 3. dec. v Pittsburghu. Dosegel je baje nepisano veliko "za progres i demokraciju".

To je Loyen kajpada kar tako zapisal. Kajti isti komunistični vodja Loyen piše v istem "Radničkem Glasniku" o "hrvatski fronti", ki je v bistvu naperjena proti slovanski "srbski fronti". Ameriški Ukrajinci so imeli v Chicagu večji kongres nego je bil komunistični "veslovenski" v Pittsburghu in rohneli proti Rusom in Poljakom, "ker zatirajo njihov narod". Namen kongresa je boj za "neodvisno Ukrajinico". Slovaki so storili kolikor so mogli za rušenje "slovanske sloga", in znano je, da Poljaki ne zamude nobene prilike za sejanje mržnje proti Čehom. Ukrajincem in Rusom. Predno bo slovanska sloga mogoča, je treba ustvariti zanje pogoje. Pod sedanjim sistemom in diktaturami jih ni, dasi mnogo Slovanov veruje v panslavizem. Loyen pravi, da je bila Rusija na zboru v Pittsburghu navdušeno pozdravljana za zaščitnico Slovanov. Ako čitate češke in slovaške liste, vidite, da so nad Rusijo prav tako razočarani, kakor nad Francijo, Anglijo in nad slovansko — Jugoslavijo. Slovani Čehi in Slovaki niso dobili v kritični urki od Slovanov nikake zaščite in so morali — hočeš-nočeš-moraš — pod Hitlerjevo senco.

"Radnički Glasnik" v Pittsburghu je glasilo jugoslovenske sekcije podporne organizacije International Workers Order. Ob enem si prizadeva že mnogo let bitti tudi glasilo Hrvatske Bratske Zajednice. Dajše glasilo CIO, dasi je njegova tiskarna ves čas neunijska. Dobro bi bilo, ako CIO poslje organizatorja tudi vanjo, namesto, da bi ji dajal le tiskovine v delo.

Po mariborski "Delavski Politiki" cenzorjev svinčnik neusmiljeno brodi. Usmilj pa se je v nju sledče notice, ki tudi prikazuje "slovansko slogo":

"Von s Čehouni!" Češki listi so pod pritiskom cenzure dolgo molčali na slovaško gongo proti Čehom, ki je izvezela na vseh shodih in tudi v njihovih časopisih z znanim klicom: "Von s Čehouni!" Te dni pa so češki listi vendarle stopili iz rezerve in odločno posvarili Slovake, češ, da nadaljevanje sovrstva med obema narodoma ne bi bila samo tragedija Čehov..."

Nekateri pristaši svobode tiska so prav takšni, kakor nacija. Bognedaj, da bi smel nih kdo ozmerjati ali vsaj malo zbstoti. A zase zahtevajo to pra-

jih par izmed njih (ob prazničnih) izide le štirikrat na teden. A Hrvati, ki so imeli v Ameriki samo enega, so še tega izgubili. Frank smatra, da mu je bil Don Niko Gršković dober urednik. Najbrže ne, če hoče postati dober za hrvatsko maso, mora danes v šolo k Radničkemu Glasniku v Pittsburghu, kjer imajo še največ možnosti obnoviti nov hrvatski dnevnik (kajti s svojim prejšnjim so tudi oni propadli). Kerže je povabil tudi "Naprej", kar je pravilno. Kajti "Naprej" je za vse od kraja in za vse sorte fronte. Kerže mu ne odobrava, zato mu svetuje, "da naj neha ustrezati vsem." Tako se imamo pod lipi — oziroma pozimi ob topli peči. Samo da živimo, drugega nič, si misli Frank.

V Pensylvaniji so mi pravili, da je urednik "G. N." Janez Trček postal šibkega zdravja. Ne poznavam se osebno — mora svá si izmenjala kvečjemu par besed — vseeno, želim, da se utrdi in ropota dalje kot urednik in kot Peter Zgaga, čimdalj mogoče. Kaj bi hrali v teh težkih časih in povzročili Keržetu v senci pod lipi težke spomine na našo nedanjo energijo in našo mladost. — K. T.

Jugoslovani v Buenos Airesu so imeli 3. dec. slavje "zdenjenja" (narodni praznik Jugoslavije). "Slovenski List" je ob tej priliki prinesel ilustrirano prilog, na kateri so dvorjani Karadžorževičeve dinastije. Ves list je urejen tako, da se mu pozna, kdo ga plačuje. Tak časopis ne more biti ne odvisen, in ne nepristranski. Še manj pa načelno dejavski.

Tudi v Ljubljani so odprli nekak "kulturni vrt". Je to "gaj zaslужnih mož". Slavje je vodil župan Adlešič in kulturno gredo pa blagoslovil kanonik dr. Tomaž Klinar. To se je zgodilo že v jeseni nova kultura pa začne poganjati na tem vrtu spomadi, kajti blagoslovni cerkvi lepe cerkvene pesmi. Nu, da le napredujemo, pa magari v irski cerkvi v Kirkland leku. — N.N.

Adam Sudetič v Detroitu je izdal brošuro, v kateri pravi, da je rešitev našega "troimenega naroda" v zgraditvi skupnega doma. Bolj umeštva bi bila brošura o "godovini jugoslovenskega delavskega doma", ki je stal mnogo mnogo "moralno in gmotno". In danes? Brošuro o predlogu za nov dom se dobri Adamu Sudetiču na 5040 Russell St., Detroit.

Michael Pleske v Pittsburghu, ki je bil včasi v gl. odboru SNPJ, zdaj pa je uposlen v gl. uradu HBZ, se je naveličal "sam biti". Korajžo ima in to poneni, da našega "troimenega naroda" še dolgo ne bo konec. Čestitamo! — K. T.

Zložljive jaslice, ki jih je v svrhu kulture prodajal Ameriški Slovenec, so pošle pred božičem. Second hand jih dobite pri onih, ki jih nič več ne rabijo v svojih kotih. Mnogi bi jih radi oddali zastonj. — Sašošev.

Spela Potovčen ni tako slaba kakor smatra kritik iz Minnesote. Dajmo ji "čenč". Morda več ve kakor mislimo, zato naj le še pripoveduje. — Cicero.

Zdaj, ko je zadnja volilna kampanja že več tednov pozabljena, so listi spet vsi polni pretakanja solza za delavske pravice, posebno seveda še tisti listi, ki so delavski razen kadar ni volilne kampanje. — Pika.

"Ameriška Domovina" je za zadnje praznike spet izšla v zelo povečanem obsegu, ampak ne več v svetovni izdaji, kot prejšnja leta. V svoji skromnosti pa vendar priznava, "da ona ni samo najbolj obsežen slovenski list v Ameriki, pač pa tudi najbolj zanimiv, kar se originalnega berila tiče."

Nu, dobro blago se samo hvali...

Stroji odpravljajo službe
Zvočni filmi, "električni raskordi" muzike po radu in razni drugi tehnični pripomočki vrše v Zed.-državah delo, ki bi ga inače opravljalo par sto tisoč ljudi.

BRIGA "IZSELJENSKE ZBORNICE" V LJUBLJANI ZA ZSELJENCE

Na bivšem pokopališču sv. Krištofa v Ljubljani je župnija cerkev. Zdaj to ni več cerkev sv. Krištofa, ampak župnija sv. Cirila in Metoda, ali nekaj sličnega. V njej župnik Rev. Kazimir Zakrajšek njim ne pravi, da jim je "tujina (Slovenija) mahača?... Saj se jim godi veliko boljše, kakor dokler so bili in treba živeti v samostanu. To ni važno. Važno je, da ima v Beogradu po zaslugi slovenskih klerikalcev velik vpliv kot svetovalec za "ameriške zadeve". Na tem polju je njegov ugled sicer že padel. Vendar pa je gospod še zmerom smatran za "eksperta" na izseljeniškem polju.

Rev. Kazimir Zakrajšek je energetičen in jaka premeten.

Tako zavala "Rafaelova družba", namenjena koristiti izseljencem iz Jugoslavije, je pod njegovim vodstvom.

Izseljeniška zbornica je prav tako pod njegovim vodstvom.

Glasilo obeh omenjenih "ustanov" je "Izseljeniški Vestnik".

V njegovi decembarski številki ima Rev. Kazimir Zakrajšek, ki je boss nad vsemi temi stvarmi, v "korist" izseljencev dolg vodnik, iz katerega najtu citiram na kratko nekaj stakov, da bodo pametni čitalci uvideli, da se vladai v Jugoslaviji pod vplivom klerikalcev briga samo, kako "gospodom" oljasti živiljenje.

Na prvi strani "Izseljeniškega Vestnika", ki je ob enem kajpada glasilo "izseljenske zbornice", pravi Rev. Kazimir, da je glavna briga izseljencev ob božičnih praznikih — romanti nazaj k jaslicam v svojo rojstno hišico, v "povrnitev k dobromu nebeskemu Očetu, ki je svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega sina za nas v smrt, da bi bil človek revsen..."

Taka pravljica danes velja le še za najbolj nevedne ljudi. Kazimirjev "Izseljeniški Vestnik" jih ceni po tem svojem merilu.

Ampak Kazimir je tudi "radikalni". V istem članku v isti koloni pravi:

"(Načlovek) vržen iz objema lepe svoje domovine v mrzli tudi svet... v objem brezravnega kapitalizma... če nikdar, vsaj na sveti večer začuti... svojo osamljenost... svoje suženjstvo tujemu narodu... tujemu, nenasvetnemu žepu..."

Vidite, kako dramatično se to glasi? Zdaj pa poglejte po slovenskih farah v Ameriki in se vprašajte: koliko izmed 115 slovenskih duhovnikov, v tej deželi se briga, da bi "brezravni kapitalizem" nehal "mrzlo" objemati naše uboge izseljence?

"Izseljeniški Vestnik" pravi, da "mati" je samo ena, vsaka druga je mačeha. Dobro. Ampak če moraš pri materi umreti gladu, in če dobiš mačeho, ki ti da kruha, mar se je treba slediti tega toliko gnjaviti, kakor se

zadnja volilna šla v kampanjo s svojimi kandidati. To je bilo v očigled komunistični strategiji in ognjivoj unijski kampanji za Murphyja jako težko,

toda šla je in so jo nasteli 3000 glasov. Socialisti nimajo vzroka biti razočarani, ker so šli v boj kot socialisti in bili poraženi. Vedeli so to v naprej. Toda "komunisti" so v zadnji kampanji postali demokrati in izgubili bitko. dasi so bili lahko v naprej prepričani, da se bodo senčili v zmagovalju le pod Murphyjevo demokratsko mero — posebno še, ker se je tudi Roosevelt potegnil zanj.

Obe delavski stranki — socialistična in komunistična, sta bili poraženi. Toda katera izmed teh dveh je ostala v kampanji pri svojih načelih? To ni uganika in vprašanje je jasno.

Odgovor nanj je na dlani. Socialisti so storili svojo dolžnost po prepričanju in protestirali — čeprav z malim številom glasov. Komunisti pa so se ponudili kot vslivljivi demokratom

zadnji temu, zdaj onemu, in na

mesto da bi bili demokratični kandidati, za katere so agitirali, pridobili glasov, so jim jih se celo odgnali. Vsaj demokrat trdijo tako in komuniste prosijo, da naj se ne utrukujejo s svoja usiljivo dobrohotnostjo v njihove kampanje.

In danes — kje je večje razočaranje, med komunisti, ali socialisti? Socialisti učimo, da dvema gospodarjem hkrati nima mogoče služiti. Komunisti smatrajto (po svoji "novi" taktili), da je to mogoče — "namen posvečuje sredstva"...

Ali more pošten marksist verovati v tako stranko?

Pa pridejo in pravijo: Poglejte v Rusijo!

Moje uverjenje je, da se ruska komunistična stranka drži svoje takte. To je, da je še zmerom kakor je bila in ne sklepa kompromisov, kakor jih kom. stranka v USA. Zato je tudi zaveden socialist ponosen na ruskega delavca, ki gradi novo državo na temelju, na katerem bo mogoče zgraditi pravico socialistično upravo.

Jugoslavija ima "izseljeniško zbornico". Imenita stvar — pravijo tam. V resnicu je to le ustanova, da od bednih in nevednih izseljencev nabero čim več za svete maše. Kajti s svetimi mašami se koncem konca posebno v Sloveniji še največ opravi. Imaš vsaj tolazilo, da te bo nebeski klučar prijazno sprejel, kadar kaže konec svojih dnevin v tej solzni dolini. — K. T.

Delavska politična akcija v Michiganu in komunisti

Detroit, Mich. — V prejšnjem dopsisu sem izrazil nekaj kritičnih misli in omenil imenoma nekaj ljudi, ki so bili nekaj najdelavnješči člani v našem gibanju. Tu pa jih vprašam: Morda imajo oni kak boljši način, ki nam bi ga lahko predlagali za nadaljevanje socialističnih aktivnosti in oni bi pomagali v njih?

Ne verjamem, da se strinjam s komunisti, kajti ako bi se, bi bili pri njih.

Jaz sem mnenja, da se prepravičan socialist pod nobenim pogojem ne more strinjati s sedanjem komunistično taktko.

Menijo jo v vsakih sezoni. Zdaj se bore za verske pravice, za demokratske kandidate, podpirajo tudi "progresivne" republike — a za svoje kandidate so dobili v Michiganu pri zadnjih volitvah okrog 900 glasov.

V glavnem se seveda agitirati za demokrate, najbolj za demokratskega governerskega kandidata Murphyja, ki je bil poražen in je spet razočaran.

Mnogi dolže komuniste, češ, kamor se oni atuknejo, pa eden je naše narod stran. V Michiganu je farmarska-delavska stranka po volitvah sklenila, da ji je "pomoč" komunistov toliko škodila, da komunistov sploh noče ved v svoji sredi.

Zato jih zdaj izključuje.

Socialistična stranka je v Michiganu pri zadnjih novembarskih volitvah šla v kampanjo s svojimi kandidati. To je bilo v očigled komunistični strategiji in ognjivoj unijski kampanji za Murphyja jako težko,

toda šla je in so jo nasteli 3000 glasov. Socialisti nimajo vzroka biti razočarani, ker so šli v boj kot socialisti in bili poraženi. Vedeli so to v naprej. Toda "komunisti" so v zadnji kampanji postali demokrati in izgubili bitko. dasi so bili lahko v naprej prepričani, da se bodo senčili v zmagovalju le pod Murphyjevo demokratsko mero — posebno še, ker se je tudi Roosevelt potegnil zanj.

Obe delavski stranki — socialistična in komunistična, sta bili poraženi. Toda katera izmed teh dveh je ostala v kampanji pri svojih načelih? To ni uganika in vprašanje je jasno.

Odgovor nanj je na dlani. Socialisti so storili svojo dolžnost po prepričanju in protestirali — čeprav z malim številom glasov. Komunisti pa so se ponudili kot vslivljivi demokratom

zadnji temu, zdaj onemu, in na

Kaj noj pišem? Kritiko?

Oglesby, III. — Ko sem Proletarca zadnjič skoro vsega prečital in videla v njemu razna poročila o delovanju klubov in posameznih agitatorjev, me je prijela volja, da tudi jaz nekaj napišem. Ampak o čemu? Da smo delavni na polju napredka? Tega ne morem reči, ker je životarimo. Popolnoma mrtvi še nismo — torej ne bi mogli poročati nekaj kar res ni. Naročniki smo "Proletarca" vzlje slabim razmeram in tudi Ameriškega družinskega kolejarja nekaj naročimo vsako leto in ga razpramo, kajti imamo rojake, ki ljubijo tako dobrino knjige in si vsto zanj odtrago čeprav ta ali oni tako težko. Vidite, zato imam pravico trditi, da nismo še popolnoma mrtvi. Boj za obstanek pa je za delavce v teh krajih tako težak in kot vidim iz poročil, drugod tudi nič boljše.

Da bomo bolj pridni, tega pa ne obljubim rada. Morda pa le bomo, saj si čistimo duše in dušice pri pogostih svetih misijonih. "Politika" pa ni za delavce. Glavno je, da volijo, kajki jih "politiki" in njihovi pomočniki naroči. Vrh tega je politika za delavce pretežka stvar — naj se drugi ukvarjajo z njo! Tako se nosi učili in takoj je in tako bo. Kaj bi si delavci nagnjali možgane in brali "pretežke" članke, ko jim navadne novice zadostujejo! Saj ti si sio niti "gospod" nječesar ne vzame, ako mu sam dati nočes!

Na zadnji letni seji kluba št. 3 so bili ponovno izvoljeni sledčci: Anton Udovich, tajnik-blagajnik; Kristina Nadvešnik, zapisnikar.

Sodružica Pohar je prispevala 50 e v tiskovni sklad Proletarca. Torej vidite, živimo, če tudi le bolj "po malem".

Mary Kernz.

Socialistično

EMILE VANDERVELDE

Emile Vandervelde je bil svetovno znan socialist. Bil je eden najslavitejših državnikov socialistične šole. Pogumen, sposoben, načeln in drzen. Ko so boljševiki začeli trebiti socialistične struge na debelo (kmalu po končani svetovni vojni) z masnimi procesi, je šel Vandervelde v imenu mednarodnega obrambnega odbora v Moskvo, da jih brani na sodiščih. Toda bil je tako sovražno sprejet, da je moral iz glavnega mesta Sovjetske Unije ne da

EMILE VANDERVELDE

bi mogel kaj storiti za svoje srodruge. Boljševiško časopisje je imenovalo njegovo prisotnost za provokacijo in za zavezništvo s "social-fašizmom". Takrat komunisti še niso sklepalni "ljudskih front" in demokracija jim je bila "burzavzna čednost". Vandervelde je s svojim posetom v Rusijo demonstriral ne samo solidarnost s socialisti v stiski, ampak tudi držnost. Kajti potovanje takrat ni bilo varno.

Dne 26. dec. 1938 je Vandervelde umrl. Bil je 72 let star in bojevnik za socialistična načela do konca. V delavski socia-

listični internacionali je imel najodgovornejša mesta. Sploh je ta internacionala po izselitvi iz Švice dobila po Vanderveldevi zasluge zaslombu v Belgiji in njen urad je zadnjih par let v Bruslju.

Delavska (soc.) stranka v Belgiji je ena izmed najjačih in najvažnejših v državi. Bila je večkrat zastopana v koaličnih vladah, in med drugimi socialisti je bil v kabinetu tudi pokojni Vandervelde. Bil je član vlade tudi v času, ko so v Versailles sklepali mirovno pogodbino in je takrat zastopal Belgijo kot njen minister za vrnjanje zadeve.

Komunisti so ga pod Zinovjevom in pod vodstvom drugih (zdaj že ubitih) ruskih vodij kominterne napadali kakor skoro nobenega drugega socialističnega voditelja v toliki meri.

Vendar pa Vandervelde ni bil desničar po vzoru nekaterih nemških social-demokratskih voditeljev, pač pa je bil čestokrat na zborih belgijske delavske stranke celo prispevan med levičarje in kritiziran vsled svojih "ekstremističnih" nazrov.

Socialistični voditelji, ki so se uveljavili v mednarodnem svetu še pred pričetkom svetovne vojne, so večinoma že med umrli. Eden poslednjih med njimi je Emile Vandervelde. S svojim delom je zapustil v zgodovini socialističnega gibanja častno poglavje.

Zanimal se je za delavsko gibanje tudi med Sovjeti. Pomagal je v Bruslju razviti biro za raziskovanje delavskega gibanja po svetu, katerega prejema že mnogo let tudi Proletar.

Dne 26. dec. 1938 je Vandervelde umrl. Bil je 72 let star in bojevnik za socialistična načela do konca. V delavski socia-

Nekaj za Milwaučane

Milwaukee slovenska naseljava je znana širom sveta. "Izseljeniški Vestnik" v Ljubljani jo tako označuje: "Slovenci imamo bore malo skupnega v Milwaukeeju. Večinoma smo delavci; seveda je vsak Slovence rojen tudi za gostilničarja... Gostilni je nad sto in vsaj toliko, če ne več, beznic v slovenskih rokah... Trgovci (slovenski) so se večinoma odtrgali od naroda... Koroški Slovenci so se prelevili v trde Nemce... prav tako velika večina štajerskih Slovencev."

Daleje piše omenjeni list o Milwaukeeju:

"Mestna administracija je v rokah socialistov... Ker je boljje stati na sohnem strani... so Slovence proglašili za socialiste... Lokalni časopis je k temu dosti pripomogel... Industrija se je morala vsled pristiska... seliti iz mesta Milwaukee in... države..."

"Izseljeniški Vestnik" to wisconsinsko tragedijo tako zaključuje:

"Kot povsod, tako se pozna tudi v Milwaukee, da Kristus in njegova vera združuje na rod... In kjer tega ni, gre "pobožna" industrija ven..."

Novi piloti

Načrt Rooseveltove administracije dolga za ojačanje ameriške obrambe sile, da se vsako leto izvežba 20,000 novih civilnih pilotov. Tako bo imela ta dejelna v slučaju vojne dovolj veliko rezervo trenirnih letalcev za vojne aeroplane.

Ksm precej brihtna, sem in koj posvetil v glav, da so ga merbit tadrug kostomerji kikal zavoltega kso bral mojo storjo ucajtengah, da mej Figabirtovka za roko daržov. Tok sm se dober pučitiva, da sm mu to kar pštiva. Be nabla neč djala, čeb me še ke akul pasa ubjev. Nu, sej vejste, punce, koc k taka reč — kse začno iskre krog sarčka unemata...

Po šovu mej pa še uzev u an restavrant, ker sva usak an čili pojedva. I biv zlo dober n' se mje prov perlegu. Tku sm bva zadovolna z usem, da mam zdej Klukca zlo ulik rajš ket sm ga imeva pred. Pa ud ženitve i biv tih, kar sm še posebn lajkala. Sej na pravm. deb ga na uzeva; al daker bo delov za dobljupijev, ni za misl na take naumnost.

Kej bla najna čili parti skoz, sva pa šva prek dom. Pred hausom in z živi, mje prov perjazn roko stisnu in mje lepe sajne vošu. N i še djev, deb šov zmnoj domu, pa merbit kdo djav da to ni lpu n prov, deb pobje s punem zvečer ke kaul hodil. Ma tud prav; sej vejste, da so ani ldež zleh n za take malenkost zlo rad gofle brusjo. Pa sm šva sama domu, n se prov dober naspava za moj težavn reportarsk del zjutrej.

Ksm use to premiševala n hodoval po štritih, sm bva tok zamišlena, da sm ulik bizmusa placo mistala n šva naprej. N ksm se tega zavedala, sm ševedra gih mem Figabirta — toj tista uštaria, k mej zadnč ankata gospodina ven vargla.

Pa sm kar nos zavrhava n mišna naprek jet — pa mi sam birt skoz okn pomahov n mje prov perjazn noter poklicov. Taparu mej zlo fajn potretov z lunčam n piačo, n po i djav:

"Vejs, Špela, babe so učas žleht, zato nej zamert moj, k tej zadnč ankata ven vargia. Nka na bud huda; mže jest use sfiksov tku da bo prov. Sur, mojo i ujezl, kji nis tia plačat. Ti spa tud imela prov — ket stvari stoje — kse mislina, des

to use gih kok se maju lde dergod. Mene na briga, če se Figabirtova zavol meně še kar naprej lasata, če se rejs čta; sej zdej men ni treba več tam hodi. I dost drugih placov, k niso tok hdi lde noter. Novice pa tok nec ubenkát nism, zvezda ud neh, kok n kej bizmus, n kok se maj odštega. Kar spom pa vidva tam, sam pa zdej že dvakat psava, tok da mav že vejste kok i per Figabirta bližn. Pjača in jed i dobra, sam emnava rof so. Pa misl dej orajt kse ankata človk usega pverad. Mene so na uba načina: dober n rof tretal.

Pa nej bo zadej — dvakat sm pa le jedva n piva pre neh zastojn, čeprov se mje nazadne ubakat prov na salamensk domu mdil...

Druh bom pa psava nekej čist družga. Do takat pa adijo!

Kjer je volja, je uspeh

"Proletar" je za svoje vzdrževanje odvisen od naročnine in oglasov; toda teh dohodkov je premalo za kritje njegovih stroškov. Zato mora iskatki druge vire. Eden teh so prispevki v njegov tiskovni sklad. Ker je "Proletar" dolgo tiskarni lani vsled krize narastel precej nad tisočak, se je uprava obrnila na društva naprednih organizacij za gmočno pomoč. Mnoga so se odzvala. Marsikatero izmed njih je v finančnih težkočah. A vendar, zavest, da je treba preizkušenemu delavskemu listu, kakor je "Proletar", pomagati, navdušuje naše ljudi v akciji.

Zanimivo je pismo, ki ga je nam v tem oziru poslala Mary Stroj iz Indianapola: Ind. Glasi se:

"Citala sem vaš apel v poslovni zaščiti. Kar se neše društvo ni odzvalo, sem sklenila jaz zbrati nekaj prispevkov, kolikor pač mogoče. Saj veste, ki se zavedajo vrednosti pravega delavskega lista. Mnogo časopisov se naziva za delavsko. A v volilnih bojih so naprodaj izkorisčevalcem. Dejave pa také liste berejo in plačujejo.

Želim, da se "Proletar" ohrani, in da se bo boril tudi v bodočem do dosedaj za delavsko pravice in koristi. — Mary Stroj (Holmes Ave.)"

Daleje piše omenjeni list o Milwaukeeju:

"Mestna administracija je v rokah socialistov... Ker je boljje stati na sohnem strani... so Slovence proglašili za socialiste... Lokalni časopis je k temu dosti pripomogel... Industrija se je morala vsled pristiska... seliti iz mesta Milwaukee in... države..."

"Izseljeniški Vestnik" to wisconsinsko tragedijo tako zaključuje:

"Kot povsod, tako se pozna tudi v Milwaukee, da Kristus in njegova vera združuje narod... In kjer tega ni, gre "pobožna" industrija ven..."

Daleje piše omenjeni list o Milwaukeeju:

"Mestna administracija je v rokah socialistov... Ker je boljje stati na sohnem strani... so Slovence proglašili za socialiste... Lokalni časopis je k temu dosti pripomogel... Industrija se je morala vsled pristiska... seliti iz mesta Milwaukee in... države..."

"Izseljeniški Vestnik" to wisconsinsko tragedijo tako zaključuje:

"Kot povsod, tako se pozna tudi v Milwaukee, da Kristus in njegova vera združuje narod... In kjer tega ni, gre "pobožna" industrija ven..."

Daleje piše omenjeni list o Milwaukeeju:

"Mestna administracija je v rokah socialistov... Ker je boljje stati na sohnem strani... so Slovence proglašili za socialiste... Lokalni časopis je k temu dosti pripomogel... Industrija se je morala vsled pristiska... seliti iz mesta Milwaukee in... države..."

"Izseljeniški Vestnik" to wisconsinsko tragedijo tako zaključuje:

"Kot povsod, tako se pozna tudi v Milwaukee, da Kristus in njegova vera združuje narod... In kjer tega ni, gre "pobožna" industrija ven..."

Daleje piše omenjeni list o Milwaukeeju:

"Mestna administracija je v rokah socialistov... Ker je boljje stati na sohnem strani... so Slovence proglašili za socialiste... Lokalni časopis je k temu dosti pripomogel... Industrija se je morala vsled pristiska... seliti iz mesta Milwaukee in... države..."

"Izseljeniški Vestnik" to wisconsinsko tragedijo tako zaključuje:

"Kot povsod, tako se pozna tudi v Milwaukee, da Kristus in njegova vera združuje narod... In kjer tega ni, gre "pobožna" industrija ven..."

Daleje piše omenjeni list o Milwaukeeju:

"Mestna administracija je v rokah socialistov... Ker je boljje stati na sohnem strani... so Slovence proglašili za socialiste... Lokalni časopis je k temu dosti pripomogel... Industrija se je morala vsled pristiska... seliti iz mesta Milwaukee in... države..."

Marsikatero duhovnik en ali drugi narodnosti bi bil rad na strani delavcev, pa ne more, ker je vsaka cegke organizačna tako, da je v prvi vrsti odvisna od podpore bogatašev in — trustov!

Ameriškega družinskega koledarja se je po železniškem okrožju priljeno razpečalo. Lahko bi se ga veliko več, če bi ga naročili v vseh naselbinah in bi šli z njim potem po dva ali trije skupaj od hiše do hiše, na sestanke in sej. Tako pa le pravimo: "Kdo ga bo naročil?" Nekaj se jih prighasi in nato pišemo v Chicago, koliko na naj ga pošljejo. V nekaterih naselbinah po železniškem okrožju (mislim da posebno na Elyju) pa dobi Ameriški družinski koledar skoro vsaka slovenska hiša.

Slovenskih kulturnih društev, ki bi prirejala velike predstave in koncerte, tu nimamo več. Oziroma kaj posebno velikih še tudi nikoli imeli nismo, čeprav smo na prosvetnem polju drugim organizacijam (izven Minnesota) radi pomagali. Delavske razmere so slabe. Zimo imamo ko to pišem jako hudo — povprečno okrog 20 stopinj pod nico. Kurimo pa pri nas za dovajanje topote največ z drvmi. Teh imamo v severni Minnesoti še zmerom v obilici. — Opazovalec.

To je naša pravica in zanje se predvsem borimo. — (D. P.)

Louis Kopriva v zavodu

Naš star znanec Louis Kopriva, ki se je v svojih aktivnostih oglašal v Proletarju iz države New Mexico, je še zmerom trden v svojem socialističnem prepričanju, dasi bi marsikatero sicer svoje težkočake v zavodu, kar se izgleda, da je zavod enkrat že ogledal. Laštuje ga država, v kateri daje zavjetje onemoglim rudarjem, da v nji prežive svoje poslednje dneve. Pravijo, da je ta edina institucija te vrste v Z. D. — Tako je človeku na starost, kadar postane izgaran. Če nima drugam, mora v zavod, samo če je prišla! Ni mi ravno prijetno, a pri svojem prepričanju mladostno vztrjam. Verujem, da bo prišel čas, ko se bo proletarcem boljše doglo neno danes. Zdrav sem priljubo, le nogn mi je zelo oplabeta, da nisem več za delo."

Na koncu pisma je s. Kopriva izrazil željo, da bi imeli v letu 1939 v delu za "Proletarca" in v našem gibanju več uspeha kakor smo ga imeli lani. Knjižnica kluba št. 1 JSZ

Chicago. — Ko smo kupili poslopje, v katerem je zdaj Slovenski delavski center, je bila najlepša soba določena za čitalnico. V nji je knjižnica kluba št. 1. Omare sicer niso velike, toda vsebujejo poleg debelih angleških mnogo slovenskih knjig, ki so sicer drobne, toda vsebujejo prav toliko gradiva povprečno kakor povprečna angleška knjiga, za katere plačujemo po \$2.50 do \$3.00. (Nabrali v vseh družbi in poslovih Joseph Jež.)

Walsenburg, Colo. — Nabran na seji št. 299 SNPJ, prispevali so: po \$1: Ignac Urban; po 50c: Frank E. Tomšič, Andrew Spendor, Dan Anfug, Geo. Stiglich in Edw. Tomšič; po 25c: Tony Braga, Joe Korjan, Martin Korniš, Nikola Ozegovič, John Zorman, Joe Zudar, Louis Shuster, Frank Glavan, Pete Svegle, Frank Zudar, Joe Turkovič, Frank Podbavšek, Izidor Župančič, Steve Ukvovič, Pete Verbič, Louis Zutman, Blaž Strovas, Tony Strovas, Martin Benčić; po 20c: Mike Canak in John Gornik; po 15c: John Sedmak, Walter Cavka in Neimendorf; John Sedmak 10c, skupaj \$9.20. — Nabran na seji št. 101 JSZ, prispevali: št. 101 JSZ \$2; Antonio Andreota 50c; po 25c: Ignac Tušek, Karl Kováč, Louis Golob, Geo. Paulič; po 15c: Roza Korjan in Matija Vidmar, skupaj \$3.80. Nabran skupaj na obih sejih \$13.00. (Nabrali Tony Braga, Frank Tomšič in Ed. Tomšič, poslat Ed. Tomšič.)

Winnipeg, Can. — Nabran na seji št. 299 SNPJ, prispevali so: po \$1: Ignac Urban; po 50c: Frank E. Tomšič, Andrew Spendor, Dan Anfug, Geo. Stiglich in Edw. Tomšič; po 25c: Tony Braga, Joe Korjan, Martin Korniš, Nikola Ozegovič, John Zorman, Joe Zudar, Louis Shuster, Frank Glavan, Pete Svegle, Frank Zudar, Joe Turkovič, Frank Podbavšek, Izidor Župančič, Steve Ukvovič, Pete Verbič, Louis Zutman, Blaž Strovas, Tony Strovas, Martin Benčić; po 20c: Mike Canak in John Gornik; po 15c: John Sedmak, Walter Cavka in Neimendorf; John Sedmak 10c, skupaj \$9.20. — Nabran na seji št. 101 JSZ, prispevali: št. 101 JSZ \$2; Antonio Andreota 50c; po 25c: Ignac Tušek, Karl Kováč, Louis Golob, Geo. Paulič; po 15c: Roza Korjan in Matija Vidmar, skupaj \$3.80. Nabran skupaj na obih sejih \$13.00. (Nabrali Tony Braga, Frank Tomšič in Ed. Tomšič, poslat Ed. Tomšič.)

East Pittsburgh, Pa. — Federacija SSPZ zapadne Penne \$5; nabran na seji federacije \$3.75; št. 239 SSPZ \$8, skupaj \$11.75. (Poslat Louis Kopriva.)

Pittsburgh, Pa. — V takojšnjem Slovenskem domu se prične 1. januarja zbor hrvatskih komunistov. Vršil se bo tri dni. Največ delegatov pričakujejo sklicatelji iz Pensylvanijske in Ohio. Razpravljalci bodo tudi o vprašanju, kako financirati brez prevelike vnosnje pomoči slovenski protifašistični tednik "Naprej", ki je lastnina hrvatske komunistične organizacije.

Greensboro, Pa.

PROLETAREC

CHICAGO, ILL., January 4, 1939.

EDUCATION,
ORGANIZATION
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

VOL. XXXIV.

OUR PARTY'S FUTURE

By Norman Thomas

Because of many requests from Party comrades, I want to make a statement which is personal and not official.

I believe that the Socialist Party was never as much needed as today and that it is going to have an increasing opportunity for usefulness. But to take advantage of that opportunity requires a new beginning, not in the sense of new principles, but of new tactics adapted to a condition which we did not make and which we might wish were otherwise.

Our great task is to educate and organize for Socialism. Heretofore, with a great deal of reason, we have felt that probably the best single way to carry out that task was in connection with the electoral activities. That, I think, is definitely no longer the case.

Our principal emphasis must be on work within mass organizations about which we have talked so much but for which we have organized imperfectly. From it we will get the maximum return.

Mass organizations include labor parties, even imperfect labor parties where they exist, and generally speaking, they include also Labor's Non-Partisan League. Every Socialist Local ought to be organized to put every member at work in mass organizations or in the preparation and distribution of literature or in furnishing speakers on Socialist themes to a great range of meetings. Our locals ought to be training schools. Particular participation in electoral activities must be judged in the light of the return in proportion to the amount of expense of money and energy required.

In recent years the situation has been greatly changed by a variety of factors, including the rise of Labor Parties, the Labor's Non-Partisan League, and the very dangerous tightening up of election laws, making it harder to get on the ballot. (That last tendency should be fought by labor and indeed, by believers in democracy generally). Positively our activities should be especially directed toward helping in the building of the right sort of a labor party on a nationwide scale.

At the moment there is not very great progress along that line nationally but political developments in the Democratic Party, for instance, may suddenly change that picture.

In this new beginning of Socialism, it will enormously help to get together all Socialists. We should gain qualitatively as well as quantitatively by such a coming together. We should not be restoring what was, which wasn't too good anyhow; we should be trying to create what ought to be.

Of course it would be absurd to bring together in the name of unity individuals and groups who could not honestly agree on the important items of a program in foreign and domestic politics and in methods of work to advance Socialism. But I believe a very wide area of agreement can be found and that unity can be real and not just formal. It is in this spirit that we should approach negotiations with the S. D. F. for which both sides have appointed committees. We shall be more effective in the necessary task of preaching unity between the CIO and the A. F. of L. if we show greater capacity in achieving unity among all Socialists who are eager to advance the cause in which is the hope of the world. Meanwhile we must loyally support our organization and its press, financially and by service.

Europe Speeds Arms, Awaits Next Move by Hitler

Loyalists Report Five German Bases Set Up Along Insurgent Coast; Shakeup in Tory Cabinet Seen

Europe is full of rumors.

Hitler will strike first in the North. Hitler will strike first in the Ukraine, and Hitler will strike first in Rumania. There seems to be little that is certain, except that Hitler will strike first, and every nation in Europe—including Italy—is preparing for immediate war.

Only two weeks ago the British decided to spend \$100,000,000 on air raid protection in the form of steel cellar coverings; Poland permitted its first free election in order to swing her people behind the government in which the semi-dictatorship hopes to have some of the people's representatives, and France voted a record war appropriations budget.

Nazi Bases in Spain

There's no hysteria, nothing but a calm, grim routine business of appropriations, munitions production, and war training for the military and civilians alike.

A few days ago the Loyalists reported from Barcelona that the German navy was constructing five submarine bases along the Spanish insurgent-held coast, which means those points from which the Nazis can quickly strike at France's western coast and Mediterranean life-line.

Large-scale work, including underground depots for repair shops, mines and torpedoes, are nearly finished. According to the dispatches the sites are near El Ferrol and Villagarcia on the northwest Atlantic coast, in Málaga on the Mediterranean shore, near Pasajes, near the Bay of Biscay, and near Seville, from which German warships can hit at Gibraltar.

Tory Cabinet Revision

More evident now is the price France and Britain are to pay for Chamberlain's fiasco at Munich. This correspondent is in a position to report, without vouching for the accuracy of the basis for the prediction, that a correspondent close to British diplomatic circles expects war by February 1.

It is not wisdom but ignorance that teaches men presumption. Genius may sometimes be arrogant, but nothing is so diffident as knowledge.

FALCONS RESUME CLASSES

First, I want to thank the boys and girls of the JSP Junior Guild for their lovely gift of red roses which was delivered to me on Christmas day. I am grateful also for the many cards I received from individual members of the Falcon Comrades and the Guild. Your thoughtfulness added immeasurably to a happy holiday.

We will meet again this week-end after our Christmas vacation. The Junior Guild's monthly meeting will be on Friday, January 6 at 7:30 P. M. at the Labor Center. On the next day, Saturday, Jan. 7 at 10 o'clock, the Falcon Comrades will resume their weekly meetings.

I hope that every member will be present at these meetings so that we can make a good start in the New Year.

Anne Beniger.

OLSON SETS MOONEY CASE HEARING DATE

Gov.-Elect Culbert L. Olson has promised a public hearing between Jan. 2 and 16 on release of Thomas Mooney, convicted of the 1916 San Francisco Preparedness day bombing.

The governor-elect further stated that he will hear the case himself with Mooney present.

Will Devote Life To Labor Movement

Mooney in expectation of his release from prison, made the following statement:

"My long range work after I get out of prison will be to seek unity for the labor movement—a progressive unity that looks to the future instead of the past."

He expects to live at least 25 more years.

Four Men Now Do Work Done By Five in 1929

Many studies have shown how modern machines and production methods cause unemployment, but one of the most remarkable reports on this subject was published recently by the National Bureau of Economic Research, an impartial investigating agency supported by universities and "foundations."

The Bureau found these main facts:

1. Productive efficiency increased so rapidly during the depression that it took only 336,000,000 "man-hours" of work to produce in 1935 the "volume of goods" which required 427,000,000 man-hours in 1929. In other words, four men produced what five produced before, and the fifth man lost his job.

2. If the workers had received the benefit of this increased efficiency, their pay would have been boosted 20 to 25 per cent. This added purchasing power, the report says, "would have meant a substantial gain in the national standard of living."

Where Unemployed Spend Their Dole

Where does the money paid out by the state unemployment compensation division in the form of jobless benefits go in Minnesota? This question has been answered by Frank T. Starkey, state industrial commissioner. Of the \$7,000,000 paid to more than 125,000 unemployed workers, nearly one-half was immediately spent for food.

The breakdown follows: Food, 43 per cent or \$3,200,000; shelter, 17% or \$1,300,000; clothing, 13% or \$900,000; fuel and light, 5% or \$420,000; medical care and incidentals, 20% or about \$1,500,000.

ANATOLE FRANCE ON CHARITY

I hold the charity of the rich toward the poor as injurious and contrary to human brotherhood. Were I to talk to them about the poor, I would say to the rich people:

Do not offer your charity to the poor. They do not know what to do with it. Why charity and not justice? Do you owe them anything? Settle the accounts. The thing is not a question of sentiment; it is an economic matter. If what you so graciously donate to them serves to prolong their poverty, and despite the tears you mingle with that iniquity, you do not make it fair and just. The thing required is restitution. You give alms in order not to make restitution. You give a mite to keep much. Poverty is indispensable to private wealth. These two evils engender each other and support each other. The idea of bettering the condition of the poor is not the thing; do away with it...

Never will I encourage the rich to bestow alms; because it is poisoned, charity makes the rich give self-complacent, it works evil to him who receives it; and finally, riches being in itself a harsh and cruel thing, it is not well that it should be made to appear to take on the deceptive appearance of goodness and sweetness.

I would speak to the rich to say to them: "Your poor are your dogs, that you may feed so they may not bite."

TAXES

According to the National Consumers Tax commission, taxes on farms and farmers have soared 82 per cent since 1909, but during that time farm income has increased only 20 per cent.

It is not wisdom but ignorance that teaches men presumption. Genius may sometimes be arrogant, but nothing is so diffident as knowledge.

Bulwer.

AFTER MUNICH: Europe Nears War

By Scott Nearing

When Prime Minister Chamberlain returned to London in the first flush of his Munich pact with Hitler and Mussolini, he proudly declared that his efforts at appeasement had been crowned with success, guaranteeing "peace in our time." Within a week, however, his government was proposing a vast increase in British armament, and now, less than three months after its inauguration, the Munich structure lies in ruins.

tion of European capitalism. It may have hastened it.

Second, the drift toward war has been speeded.

Third, the lineup in the coming conflict will be Britain and its allies, including France, against Germany and its allies, probably including Italy.

Fourth, the farmers and workers of Europe will again be called on, as they were in 1914, to leave families and jobs and sacrifice themselves by the millions to determine whether the big business interests of Germany or of Britain and France are to have the privilege of plundering and exploiting the resources and people of Europe and its colonies.

THE OUTLOOK IN OUR WORRIED WORLD

Not since the Christmas of 1917 has there been less peace on earth and good will to men than there is now. At that time the world had not yet come out of a spell of madness. At this time part of it is in another spell of madness and other parts appear to be on the verge.

Had there been a little of the Christmas spirit manifested at Versailles in 1919—or a little of the sportsmanship which a victor is supposed to show toward a loser—the present condition would not have developed.

On the contrary, Germany would have been given a chance to recover, there would have been all-around disarmament, and peace would have blessed the world from them on.

But the victors used their power to wreak vengeance upon the vanquished and to make their lot as hard as possible. The way was thus paved for Hitlerism, rearmament, the thirst for revenge, the savagery of dictatorship and the prospect of another great war.

To be sure, so long as the war does not actually start, there is room for hope that it may be avoided. The prospect looks gloomy at the moment.

Domestically we still have poverty in the midst of plenty. This, like the European mess, could readily have been avoided by the use of foresight and wisdom.

The American people, however, have reason to be thankful that this country is not on the brink of war. They have reason, also, to be grateful that Fascist race animosities, while too much in evidence, are not dominant here. Yuletide is a good time for all harbingers of race hatred to banish such unworthy feelings from their hearts.

—Milwaukee Leader.

Boundaries Change Too Quickly For Mapmakers

The world is moving too fast to put it down on paper.

That was the plaint of WPA officials last week as they announced suspension of projects for mapping Central Europe until the powers concerned must settle accounts among themselves before they can hope to combine and attempt to attack the Soviet Union.

Four conclusions may safely be drawn from the events of the past few weeks:

First, the Chamberlain-Daladier line has not checked the disintegrating.

COOTIES!

Lewis' Political Strategy

Just why a movement should call itself progressive if its political action does not progress beyond that adopted a century ago passes our comprehension. Through John L. Lewis it is announced that Labor's Non-Partisan League will broaden its membership to include liberals, progressives and others, in addition to its union affiliates, and become a factor in the Democratic Party. It will also participate in the election of delegates to the Democratic national convention to nominate a presidential ticket. Mr. Lewis, says a news dispatch, "refused to say where he would take his labor following" if the presidential ticket was unsatisfactory.

Without questioning the sincerity of Lewis and his colleagues, we assert that this proposal is disheartening and that it will, if carried out, largely obliterate the labor character of its unions in such a political set-up. They will become merged with a mixture of Democratic politicians, liberals, progressives, old age pensioners, depression quacks, and even Communists. Instead of holding its own forces intact and courageously asserting its independence, it retreats to a policy a century old.

Moreover, the decision on this basic matter was not made by a delegate convention but, according to the press, by Lewis, who also could not say "where he would take his labor following" if the Democratic convention failed to satisfy him. The whole procedure is undemocratic—even totalitarian—in that it implies one-man decisions for hundreds of thousands of organized workers. If we believe in democracy, we must practice it ourselves if we expect to win the confidence of others.

The Communist daily in New York City was quick to give its unqualified support of this program and is prepared to deliver its crackpot following to the Democratic Party, and it will do so. Add these awkward squads to the others mentioned and we do not envy the headaches that await Mr. Lewis and his aides.—New Leader.

What Prevents Labor Unity?

By Charles Stelzer

It isn't because the AFL and the CIO disagree about the fundamental principles of organized labor.

It isn't because they disagree about the necessity for organizing industrial unions instead of craft unions in certain industries.

It isn't because they have failed to adopt resolutions at their national conventions approving peace in the labor movement.

But in spite of their agreements and their expressions of regret that the division of labor has done great damage to the workers of America, they are both headed in exactly opposite directions, and they seem to be further apart than ever before.

What, then, prevents their getting together?

1. Because of false pride, which we were taught ages ago, "goeth before a fall."

2. Because, instead of merely stating the facts, which they have a perfect right to do, they have "characterized" each other, each calling the other names which stir up hatred and contempt, and tend to separate rather than to unite.

3. Because they have made this whole affair a personal fight, instead of considering the well-being of the great mass of the workers.

4. Because they have refused to submit to the principle of arbitration, a principle which they demand of employers in a labor controversy.

5. Because they do not seem to realize that their failure to agree may result in a gradual falling away of both national and local labor bodies now affiliated with the AFL and the CIO, ultimately forming an entirely separate organization, thus establishing a "united" labor body which will be independent of both the AFL and the CIO.

6. Because they seem indifferent to the rights of the public and employers, as a whole, who are made

Emile Vandervelde, outstanding figure in the Labor and Socialist international and, though one of the oldest, still one of the most active, prominent, and influential leaders of the Belgian Labor Party, died at his home in Brussels on Tuesday morning of last week.

First elected to Parliament in 1894, he held his place there almost uninterruptedly till the end of his life. He was a member of the cabinet during and for some time after the World War, and again for the greater part of the time from 1925 to 1937. In every congress of the Socialist International from Paris in 1900 to Vienna in 1931 he was an outstanding figure and through nearly the whole part of that period he was a member of the Executive and for many years its presiding officer.

The secret of success in life is for a man to be ready for his opportunity when it comes.—Disraeli.

A Complaint and a Warning

Complaining that low WPA incomes are causing extreme suffering for a large section of the American people, spokesmen for the Workers' Alliance, national organization of relief clients and project workers, warn that cuts in public expenditures will result in the collapse of the whole "New Deal" recovery program.

We sympathize with the complainants and concur with the warning.

From the looks of things a real drive against government expenditures is in the making. Chambers of Commerce and Business Clubs are taking up the cry for economy. And even Pat Harrison, stalwart Mississippi Democrat, is now being quoted in favor of policies which will encourage business to employ more people. All of which would indicate that an attempt to turn right will soon be made by the national administration.

However, our very pessimism about the result of a let-down in government expenditures convinces us that it will be short lived. The capitalist system is incapable of fulfilling its normal function that it simply must be propped up to avert a real collapse. So